

"Láthatár", 1927, március-április.

Polányi K.: A magyar demokrácia célkitűzéseiről (Levél a szerkesztőhöz)

"Veletek együtt sokan aggódnak ma világszerte a demokrácia sorsa felől. Az európai-amerikai civilizációnak ez ma a létkérdése. És még sokkal fájóbb kérdése azoknak az országoknak, amelyekben a demokrácia ma már csak emlék.

Igazatok van; a demokráciában hinni mindenekfölött és mindenekelőtt; erre van szükség.

Ma ez nem elégséges.

Tanuljatok a reakciótól, amely mindig halad a korról. Ha a demokrácia igaz - és igaz - ne féljetek a kritikától. A múlt hibáit kiméletlenül fel kell tárni. És ha a fő hibája a valóságtól eltávolodó, felhőkben-járás volt, - neki a valóságnak.

A demokrácia azért mondott csődöt a társadalmi realitás problémáival szemben, mert ezt a realitást soha magába fel nem vette, az évezredek és az embermilliókat átölelő gesztusa egyetlen ponton sem ragadta meg a valóságot egészen.

A demokrácia eszméjének feláldoztuk a demokrácia valóságát.

Vajjon hányan voltak köztünk, akik átértették, hogy egy paraszterszágban a demokrácia csak parasztdemokrácia lehet? Hogy a paraszti maradiság, a paraszti "reakció", a paraszti város és értelmiségellenes ösztön szabad és életerős megnyilvánulásán keresztül vissz az út nálunk a demokrácia realitása felé? Hogyan is láthattuk volna meg ezt, amikor absztrakciókba áradó lelkesedésünk, olcsó vágyképeink a kulturát, a civilizációt - lehetőleg ezeknek a világvárosias formáit - egyszerűen azonosították a demokráciával? A Sztán Potemkin-falvai megtévesztettek bennünket! Gyávák voltunk meglátni, hogy aki a demokráciát akarja, annak elszántan le kell mondania a kultura és a civilizáció minden egyéb értékének közvetlen megvalósításáról.

És vajjon hányan voltak közöttünk, akik meglátták, hogy egy vallásosságban nevelkedett nép körében a demokráciának és a szabadgondolatnak a győzelmét egyszerre siettetni lehetetlenség?

A demokrácia olyan elvont eszméje, amely az osztálytagozódás, a vallás, a háború, az erőszak valóságai mellett fölényesen elment, megérdemelte, hogy a valóságok napirandre térjenek föltötte.

A fasizmus nem elvont képlet: konkrét valóság, amelyet csak egy hozzá hasonlóan életközeli sorrendet tartó, a tényeket értelmező, várni, de dönteni is kész demokrácia győzhet le."

Bécs, 1927 márciusban.

szól jöttél